

Дерев'яно Б. Проблеми, що заважають сталому розвитку банківської сфери України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 173–177.

Богдан ДЕРЕВ'ЯНКО

доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМИ, ЩО ЗАВАЖАЮТЬ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Світовий досвід діяльності банківських установ свідчить про те, що така діяльність достатньо ефективно сприяє виробничому та відтворювальному процесу, забезпечуючи фінансовими ресурсами та здійснюючи розрахунки між товаровиробниками, державою та громадянами. Банківська діяльність послаблює вплив на підприємства, установи й організації, а також на життєдіяльність окремої людини негативних непередбачуваних небажаних наслідків фінансових криз. За допомогою фінансових механізмів, що застосовуються банками, можуть знижуватися і компенсуватися матеріальні збитки, пов'язані з погіршенням кон'юнктури ринку, невиконанням договірних зобов'язань та іншими негативними явищами та ризиками.

Сучасна банківська система в Україні сьогодні проходить перевірку на міцність. З одного боку, зміцнення національної грошової одиниці України виглядає як ефективне виконання НБУ своєї основної функції, проте доходи втрачають експортери. З іншого боку, кількість банків в Україні протягом останніх років значно зменшилася, суди навколо «Приватбанку» продовжуються, і результат судових розглядів сьогодні не виглядає передбачуваним; загальна капіталізація усієї банківської системи України, рівно як і капіталізація окремих банківських установ є у десятки разів нижчими за аналоги банківських систем та банків економічно розвинених держав. Іншими словами, діяльність банків в Україні визначається нестабільністю, що негативно відбивається на результатах усієї економіки держави. Для зниження

Деревянко Б. Проблеми, що заважають сталому розвитку банківської сфери України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 173–177.*

негативу потрібно виявлення причин та умов, що йому сприяють, та пошук напрямів захисту.

Сьогодні банківський сектор є чи не найважливішим у будь-якій сучасній державі, адже усі розрахунки між суб'єктами господарювання, державами, громадянами (підданими) проводяться за посередництва банків. Викликає подив і певне нерозуміння поділ секторів економіки на реальний та фінансовий і віднесення банківської сфери до останнього. Виходить, що банківська сфера знаходиться у «нереальному» секторі економіки...

У сучасних умовах господарювання гроші є не просто товаром, що було доведено економістами-класиками більше 200 років тому, а одним із найбільш затребуваних та найбільш дорогих товарів. Відповідно, банки та інші фінансово-кредитні установи, що торгують товаром із назвою «гроші», завжди знаходяться у центрі уваги бажаючих цей товар придбати. Вартість грошей для банку визначається відсотками по кредиту, що зазначаються у відповідному кредитному договорі, який банк укладає із державами, міждержавними організаціями, суб'єктами господарювання та людьми у різних державах світу.

У послугах банківських установ відчувають постійну потребу суб'єкти відносин корпоративної, інвестиційної, виробничої, комерційної та інших сфер діяльності. Без банківського сектору економіки сьогодні не можливий розвиток виробництва та суспільства загалом.

Сказане вище підтверджує важливість діяльності банків, але аж ніяк не свідчить про відсутність проблем та негараздів у їхній діяльності. Банки знаходяться у стані постійної жорсткої боротьби між собою в межах держави, в межах регіонального та світового ринку фінансових послуг. Банки конкурують із підприємствами виробничої сфери у боротьбі за інвестиції. Банки підпорядковуються і так чи інакше змушені працювати за правилами, визначеними для них світовими фінансовими організаціями, такими як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Федеральна резервна система

Деревянко Б. Проблеми, що заважають сталому розвитку банківської сфери України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 173–177.*

США та іншими. Банки є заручниками політичної кон'юнктури всередині держави, адже усі політичні еліти на початкових стадіях прагнуть заручитися підтримкою великих банків, а на стадії перемоги у політичній боротьбі прагнуть підкорити ці банки своїй волі шляхом перерозподілу акцій та майна, можуть примусити керівників та/або акціонерів фінансувати сумнівні проекти або брати участь в економічних аферах. Через законодавчу вимогу та економічну доцільність діяльності комерційних банків у формі публічного акціонерного товариства, їм постійно загрожує небезпека «рейдерського» нападу. Будь-який комерційний банк у будь-який момент може зазнати поглинання більшим банком, групою банків, банківським об'єднанням чи транснаціональною корпорацією. У правовому полі держави банк повинен слідкувати за виконанням своїх зобов'язань перед клієнтами і контрагентами та тримати свої економічні показники (нормативи) у межах, визначених нормативними положеннями центрального банку держави (в Україні – інструкціями Національного банку України). Не в останню чергу банк має дотримуватися ліцензійних умов, оскільки в іншому випадку орган ліцензування – в Україні це Національний банк України – може призупинити або скасувати дію виданої ним ліцензії, що автоматично призведе до ліквідації комерційного банку.

Крім наведених вище загроз діяльності комерційного банку необхідно назвати також і появу та всебічне поширення криптовалюти як альтернативи класичній національній та іноземній валюті, операції з якими здійснює банк. У багатьох державах загрозу для банків становить законодавчий дозвіл на вільне функціонування ринку криптовалюти або навпаки – заборона на функціонування такого ринку. Україні сьогодні притаманний другий варіант.

Для мінімізації впливу наведених вище загроз та ризиків українські комерційні банки повинні вживати комплекс заходів, спрямованих на власний захист. Так, сучасний комерційний банк повинен надавати максимальну

Деревянко Б. Проблеми, що заважають сталому розвитку банківської сфери України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 173–177.*

кількість фінансових послуг, чим забезпечить диверсифікацію різноманітних економічних ризиків і отримає конкурентні переваги над контрагентами. Крім цього, описана нами у роботах майже 20-тирічної давнини важливість промислово-фінансової інтеграції сьогодні має не менш важливе значення, ніж тоді. Як і тоді, сьогодні відсутність в економіці об'єднань промислового та фінансового капіталу у вигляді промислово-фінансових груп чи інших промислово-банківських об'єднань приводить до втрати можливостей їх ефективної взаємодії, розподілу праці, поглиблення кваліфікації; а наслідками є недоотримані прибутки окремими підприємствами-потенційними учасниками таких груп та об'єднань, невикористані можливості підвищення державою основних макроекономічних показників, відсутність додаткового джерела для фінансування соціальної сфери тощо [1, с. 23].

Важливе значення в якості захисту інтересів банку (зокрема від посягань «рейдерів») набуває організація правової роботи (при розробці установчих документів, локальних корпоративних актів та інших документів, пов'язаних із здійсненням корпоративного управління й контролю). Її основи було виокремлено та роз'яснено широкому юридичному загалу провідними вченими-господарниками іще наприкінці минулого століття [2; 3]. Пізніше особливості застосування механізмів правової роботи на сучасному комерційному підприємстві, до складу яких відносять і банк, були оформлені у дисертаційне дослідження [4] та у навчально-методичні матеріали для студентів [5]. Суть правової роботи комерційного банку полягає в якісному та своєчасному виконанні юридичними підрозділами та керівництвом своїх функціональних обов'язків, дотриманні договірної дисципліни, своєчасного виконання податкових зобов'язань, забезпечення повних та своєчасних виплат акціонерів, їх інформування про усі вагомі події у діяльності банку, зокрема про рішення, ухвалені загальними зборами акціонерів і, особливо, про час і місце проведення таких зборів тощо.

Деревянко Б. Проблеми, що заважають сталому розвитку банківської сфери України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 173–177.*

Видається, що комплексне дотримання наведених рекомендацій сприятиме захисту окремих комерційних банків та сталому розвитку банківської сфери України.

Список літератури

1. Деревянко Б. Щодо необхідності створення промислово-фінансових груп (економіко-правові аспекти). *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 5. С. 20–23.
2. Организация хозяйственно-правовой работы на предприятии / Мамутов В. К., Цимерман Ю. С., Михайлин С. З. и др. М.: Юрид. лит., 1975. 279 с.
3. Замойский И. Е. Эффективность хозяйственно-правовой работы. К.: Наук. думка, 1982. 171 с.
4. Головань І. В. Правова робота у механізмі захисту прав суб'єктів підприємництва: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк.: ІЕПД НАН України. 2003. 186 с.
5. Коростей В.І. Організація господарсько-правової роботи на підприємстві: Короткий курс лекцій. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. 158 с.